

Moralo wa Ditjhelete tsa Thuso tsa EJJ

Sepheo sa Moralo ona wa Ditjhelete tsa Thuso

Letlole la Toka ya Tikoloho [The Environmental Justice Fund] (EJJ) le hlalositse Moralo ona wa Ditjhelete tsa Thuso ka mabaka a mabedi.

1. O reretswe ho tataisa Komiti ya Ditjhelete tsa Thuso ha e etsa qeto ya hore ke mekgatlo efe e lokelang ho fumana tshehetso ho tswa ho EJJ.
2. E fumaneha e le mohlodi wa sechaba e le karolo ya boitlamo ba EJJ ba ho sebeletsa pepeneneng, le ka maikemisetso a ho bebofatsa tshebetso eo EJJ e e sebedisang ho sebetsana le ditlhahiso, le hore Komiti ya Ditjhelete tsa Thuso e kgetha bafani ba ditjhelete jwang.

Boitlamo ba EJJ ba ho fana ka tjehelete ka ho nka karolo

EJJ ke letlole la 'baitseki, bakeng sa baitseki'. Re phela ka molao-motheo ona ka ho kenya tshebetsong mofuta wa ho fana ka tjehelete ka ho nka karolo moo diqeto mabapi le hore na ke mang ya fumanang tshehetso di etswang ke baitseki ba lefapha la toka ya tikoloho. Lebaka ke hore re lumela hore EJJ e lokela ho tataisoa ke batho ba amehang ba nang le kutloisiso e ntle ya moelelo oo bakopi ba sebetsang ho oona, le mathata ao ba tobanang le ona. E boetse ke karolo ya boitlamo ba EJJ ba ho beha matla a sebele a ho etsa diqeto matsohong a baitseki ba thehilweng sechabeng.

Ho kgethwa le ho sebediswa ha Komiti ya Ditjhelete tsa Thuso

Ka hoo, EJJ e thehile Komiti ya Ditjhelete tsa Thuso [Grants Committee] (GC) e ikarabellang bakeng sa ho sebetsana le ditlhahiso le ho kgetha hore ke mekgatlo efe e lokelang ho fumana tshehetso ho tswa ho EJJ. GC ya pele e khethilwe ka July 2022 ke Boto ya EJJ ka tshebetso e bulehileng ya ho hira. Ho tloha ka nako eo ho bile le diphetoho tse mmalwa ho sebopeho sa GC. Ho sebeletsa pepeneneng ke habohlokoa haholo ho EJJ kahoo nako le nako ha ho hlaha sekgeo ho GC, re fana ka papatso e bulehileng mme re tsamaisa tshebetso ya tlhodisano ya ho hira. Ho latela Melao ya Referense e laolang GC, GC e ka ba pakeng tsa batho ba 3 le ba 7 ka palo.

Tse ding tsa dintlha tsa bohlokoa tseo di elwang hloko ha ho thehwa GC di kenyelletsa:

- Tlhokahalo ya ho netefatsa hore ditho tsohle tsa GC ke baitseki ba nang le boiphihlelo ba ho sebetsa ditabeng tsa toka ya tikoloho mmoho le dichaba;
- Boitlamo ba ho netefatsa hore boholo ba ditho tsa GC di thehilwe sechabeng;
- Boitlamo ba ho beha mantswe a basadi le a bacha pele;
- Bohlokwa ba GC e nang le boiphihlelo dibakeng tse fapaneng tsa toka ya tikoloho (ka mohlala, meepo, metsi, polokeho ya dijo jwalo-jwalo);
- Bohlokwa ba GC e entsweng ka batho ba tswang hohle Afrika Borwa mme e sa tsepamisa maikutlo profinseng e itseng;
- Bohlokoa ba ho ba le batho ba nang le boiphihlelo ba ho tsamaisa kotara e nnyane ya dithuso ho GC; le
- Tlhokahalo ya Motsamaisi e Moholo wa EJJ ho dula ho GC jwalo ka kgokahano dipakeng tsa basebetsi, GC le Boto.

Ditho tsa GC di sebeletsa nako ya dilemo tse pedi, ka monyetla wa katoloso o lekanyeditsweng.

EJJ e ikemiseditse ho busa hantle mme Komiti ya Ditjhelete tsa Thuso e sebetsa molemong wa matla ao e a filweng ke Boto ya EJJ.

GC ya hona jwale e entswe ka tsela e latelang:

1. Bulelwa Klaasen (Modulasetulo)
2. Taryn Pereira (Motlatsi wa Modulasetulo)
3. Lizeka Ntsikeni
4. Samson Mokoena
5. Amanda Rinquest
6. Lisa Chamberlain

Dintlha tse ding mabapi le semelo sa ditho tsa GC di ka fumanwa ho <https://ejfunds.org.za/the-team/>.

Ditekanyetso tsa ho tshwaneleha bakeng sa ditjhelete tsa thuso tsa EJF

E le hore a tshwanelehe ho fumana tshehetso ho tswa ho EJF, mokopi u tlameha:

1. Ho ba mokgatlo kapa marangrang a¹ thehilweng, le karolo ya ona, setjhabeng seo o se sebeletsang;
2. Ho sebetsa ka toka tikolohong; le
3. Ho ba mo Afrika Borwa

Seo EJF e se tshehetsang

Ho utlwisisa toka ya tikoloho

EJF e tshehetsa boitseki ba toka ya tikoloho. Re amohela tlhaloso e pharalletseng le e fanang ka seatla se bulehileng ya lentswe "toka ya tikoloho." Mokgwa ona o tsebiswa ka ho amohela ho hokahana ha dintwa tse fapaneng, mme ke karolo ya boitlamo bo kenyeleditsweng ba EJF. Re boetse re amohela mokgwa o akaretsang e le karolo ya boikwetliso ba ho hlahloba e le hore re ka tataiswa ke ditlhoko tse bontshitsweng ke baitseki sebakeng seo.

EJF e ka tshehetsa mosebetsi, hara dintho tse ding: toka ya maemo a lehodimo le phetoho e hloakang leeme; Tshilafalo ya moya; Merafo; Taolo ya diji; Metsi; Tshireletso ya Lewatle le Mabopo a Kopaneng; Ditshila; Ecofeminism (merero e mabapi le kamano dipakeng tsa tekano ya bong le tikoloho); Eco socialism (merero e kopanyang dikarolo tsa sechaba le dipolotiki, tikoloho le anti-globalisation); Ditokelo tsa naha; Kgothaletso ya tsebo ya matswallwa; Mekgwa e meng ya bophelo bo botle ba tikoloho; phihlelo ya tikoloho; le ho nka karolo ha sechaba ho potoloheng ha disebediswa tsa tlhaho. Sena ha se lenane le kwahetsweng, mme re tla amohela dikopo tse ding kante ho dibaka tsena haeba di ntse di wela ka hara sepheo sa toka ya tikoloho

Mesebetsi e ka tshehetswang

Mesebetsi yeo EJF e ka e tshehetsang e kenyeletsa:

- Ketsahalo e itseng (jwalo ka boipelaetso, kopano kapa Thupelo);
- Ho hlophisa, ho etsa matsholo le ho etsa mosebetsi wa boemedi;
- Dipatlisiso tse etelletseng pele ke sechaba;
- Ditlahlobo tse tswang mekgatlong e thehilweng sechabeng;
- Mekgwa ya thuto ya tikoloho ya sechaba; le
- Mekgwa ya ho matlafatsa mokhatlo.

Ditjhelete tsa thuso tsa karabelo e potlakileng

---

¹ EJF hangata ha e tshehetse batho ka bomong – re etsa mokgelo ho dithuso tsa ditjhelete tsa karabelo e potlakileng.

Rea utlwisisa hore ka dinako tse ding ha ho kgonehe ho bolela dintho esale pele mme ka hona re ka fana ka dithuso tsa karabelo e potlakileng ho tshehetsa dikarabelo tsa koduwa e potlakileng le e sa lebellwang. EIJ e elellwa haholo ka dikotsi tseo baitseki ba tobanang le tsona tseo ka dinako tse ding di bolelang hore ho hlokahala kgato e potlakileng ho boloka motho a sireletsehile. Dikopo tsa ditjhelete tsa karabelo e potlakileng di etsetswa qeto ke basebetsi ba EIJ, ba ikemiseditseng ho fana ka karabo ya kopo nakong ya dihora tse 48. Dikopo tsa ditjhelete tsa karabelo e potlakileng di laolwa ke Moralo wa Karabelo e Potlakileng o fapaneng .

Boholo le bolelele ba dithuso tsa ditjhelete

EIJ e fana ka ditjhelete tsa thuso tsa selemo se le seng tsa R50 000 – R100 000. Hangata ditjhelete tsa thuso di lokollwa ka dikotwana.

Ditjhelete tsa karabelo e potlakileng di pakeng tsa dikgwedi tse 3-6 mme di fapana pakeng tsa R5000 le mo e ka bang R25 000.

Mokgwa wa ho etsa kopo ya tshehetso ho tswa ho EIJ

Mokgwa wa ho etsa kopo o ka tsela e latelang:

MOHATO WA PELE: EIJ E ETSA TSEBISO YA HO ETSA DITLHAHISO

EIJ e fana ka tsebiso e bulehileng bakeng sa ditlhaliso. Tsebiso ya ho etsa ditlhaliso e hasana haholo mme e fumanaha bonyane webosaeteng ya EIJ le mecheng ya ditaba tsa sechaba.

MOHATO WA BOBEDI: BAKOPI BA LOKISA LE HO ROMELA DITLHAHISO

Hang ha bakopi ba se ba badile ka tsebiso ya ditlhaliso mme ba kgotsofetse hore ba tshwaneleha ho etsa kopo, ba ka qala ho sebetisa ka ditlhaliso tsa bona. Haeba mang kapa mang a na le dipotso le ha e le dife mohatong ona, kapa a hloka thuso ya mofuta ofe kapa ofe mabapi le tshebetso ya kopo, Bahokahanyi ba Tshehetso ya Baitseki ba EIJ ba a fumanaha ho thusa (ikopanye le info@ejfunds.org.za ka dipotso mabapi le tshebetso). Ditlhaliso di ka tlatswa inthaneteng webosaeteng ya rona, kapa tsa tlatswa kante ho inthanete le ho romellwa ho rona ka emeile / Whatsapp.

MOHATO WA BORARO: BASEBETSI BA EIJ BA ETSA TLHAHLOBO

Hang ha nako ya ho fana ka ditlhaliso e kwetswe, basebetsi ba EIJ ba hlahloba ditlhaliso tsohle. Ba netefatsa hore motho e mong le e mong ya entseng kopo o tshwaneleha bakeng sa tshehetso (ba sebedisa ditekanyetso tsa ho tshwaneleha tse boletsweng ka hodimo). Ba boetse ba netefatsa dintlha tse mabapi le mokgatlo ka ho batla inthaneteng, ho batla mecheng ya ditaba ya wona ya sechaba, ho letsetsa direferense tsa bona le batho ba bang bao mokgatlo o sebedisaneng le bona nakong e fetileng. Basebetsi ba EIJ ba ntano lokisetisa tlaleho ka seo ba se fumaneng ha ba hlahloba le ho fetisetisa ditlhaliso ho GC bakeng sa ho buisana ka yona.

MOHATO WA BONE: KOMITI YA DITJHELETE TSA THUSO E LEKOLA DITLHAHISO LE HO KHETHA BAFANI.

Ha morao GC e hlahloba ditlhaliso kaofela le ho kgetha hore ke mekgatlo efe e tla fumana tshehetso ho tswa ho EIJ.

MOHATO WA BOHLANO: BASEBETSI BA EIJ BA TSEBISA SEPHETHO HO BAKOPI BOHLE.

Sephetho se tla tsebiswa bakopi bohle ke basebetsi ba EJF. Moo ho kgonehang re tla fana ka maikutlo ho bakopi ba sa atleheng, empa ho kanna ha se kgonehe kamehla ho etsa sena (ho latela hore na ho amohetswe ditlhaliso tse kae).

MOHATO WA BOTSHELELA: BASEBETSI BA EJF LE BAFANI BA BUISANA KA DITLHOKO TSA TSHEHETSO LE HO SAENA TUMELLANO

Basebetsi ba EJF ba dula fatshe le mekgatlo e kgethilweng ho buisana ka hore na EJF e ka tshehetsa hantle mosebetsi wa bona jwang, kamoo ditjhelete tsa thuso di tla sebetsang ka teng le hore ho lebelletswe eng. Tumellano e etswa le ho saenwa ke EJF le mofani wa ditjhelete tsa thuso. Jwale mofani a ka tswelapele ka tshebetso ya hae, a tsheheditse ke EJF.

Mekgwa ya ho etsa diqeto

Ditlhaliso di hlahlojwa bobeli ka boleng ba tsona empa hape di bapisitswe le tse ding. Sena ke hobane EJF e na le dipakane tse ikgethang tse amanang le lelapa la rona ka kakaretso la bafani ba ditjhelete.

Tlhaliso e nngwe le e nngwe e hlahlojwa ka ho sebedisa ditekanyetso tse latelang (ka kopo hlokomela hore ditlhaliso tse sa finyelleng e nngwe ya ditekanyetso tsena ha di qhellwe ka thoko hore di ka nahanelwa kaha re sebedisa mokgwa o karetsang):

1. Mesebetsi e sisintsweng ya mekgatlo e ntshetsa pele toka ya tikoloho jwang mme mesebetsi e tla ama sechaba jwang?
2. Projeke/phutuho/ketsahalo e sisintsweng e nahanisitswe hantle ho isa bohloko bofe? Na ho na le dintlha tse tobileng tse lekaneng tlhalisong bakeng sa ho utlwisisa se rerilweng? Na ho na le kamano e hlakileng, e utlwalang pakeng tsa mesebetsi e rerilweng, dipakane tse batlwang hore di finyellwe, le ho arolwa ha kabo ya ditjhelete?
3. Na taba ya tlhaliso e sebetsana le taba e potlakileng haholo kapa e ncha ya toka ya tikoloho, kapa na mekgatlo o rera ho nka mokgwa o mocha le wa botswerere ho bothata ba kgale?
4. Ke boemo bofe ba tlhophiso le boikarabello ba demokrasi bo teng mekgatlong? (Mekgatlo o hlophisitswe jwang, o etsa diqeto jwang, o tlaleha jwang sechabeng?)
5. Na basadi ba na le maemo a boetapele mekgatlong? Na projeke/ketsahalo/phutuho e sisintsweng e reretswe ho thusa basadi ka ho kgetheha? Haeba ho jwalo, joang?
6. Na bacha (<35 dilemo) ba na le maemo a boetapele mekgatlong? Na projeke/ketsahalo/phutuho e sisintsweng e reretswe ho thusa bacha ka ho kgetheha? Haeba ho jwalo, joang?
7. Mokhatlo o hokahane jwang le dikarolo tse ding tsa tikoloho ya lefapha la toka la tikoloho (haeba ho le joalo)? Mekgatlo ya balekane kapa batshehetsi ba ditjhelete ba nako e fetileng ba reng ka mekgatlo?

Ka hodimo ha moo, GC e tla ela hloko dintlha tse latelang ha e etsa diqeto ha e sheba ditlhaliso ka kakaretso:

8. EJF e batla ho tshehetsa motswako wa mekgatlo e thehilweng le e mecha. Lebaka ke hore re dumela hore ho haha mekgatlo wa toka ya tikoloho ho kenyelletsisa ho matlafatsa se seng se ntse se le teng, le ho tshehetsa mekgatlo e mecha ho kena mosebetsing ona. Re ikemiseditse ho sebedisa bohloko ba tekanyetso ya rona ya ho etsa ditjhelete mekgatlong e seng e ntse e na le mekgatlo o itseng/sebopeho se nang le bonyane rekoto e itseng. Lebaka la sena ke hore mekgatlo e jwalo e na le monyetla o motle wa ho kenya tshebetso mehopolong ya bona ka katleho mme ka hona e tsamaisa nale ya toka ya tikoloho. Mekgwa ona o boetse o nolofalletsa EJF ho sebedisa mokgwa wa tshupiso ka ho kopa dibapadi tse teng lefapheng la toka ya tikoloho ho netefatsa tshepahalo ya mofani ya ka bang teng. Ka nako e tshwanang, EJF e tseba hore marang-rang a teng a ka ba a phahameng ka ho fetisisa mme ka dinako tse ding a sebetsa ho qhella ka thoko karolo e bohlokoa ya mekgatlo e mecha, kapa mekgatlo e teng e se nang marang-rang hantle. Ka

hona, re ikemiseditse ho sebedisa karolo ya tekanyetso ya rona ya ho fana ka dithuso mekgatlong e mecha le/kapa e ka thoko. Ena ke tsela ya EJP ya ho tshhehisa katoloso ya mekgatlo wa toka ya tikoloho.

9. EJP e ka rata ho tshhehisa mekgatlo e sebetsang ditabeng tse fapaneng tsa toka ya tikoloho, ho ena le ho tsepamisa maikutlo sebakeng se le seng feela jwaloka merafong.
10. Re leka ho etsa bonnete ba hore ditjhelete tsa rona tsa thuso ha di tsepamiswe sebakeng sefe kapa sefe sa naha Afrika Borwa. Lebaka ke hore re ikemiselitse ho etsa bonnete ba hore re leka ho tshhehisa ka ho pharalletseng mekgatlo ho pholletsa le naha, ho kenyeletswa le dibakeng tse hole tse atisang ho hlokomolohuwa. Ka dinako tse ding re ka tataiswa ke taba ya hore mathata a tikoloho a mpe haholo dikarolong tse itseng tsa naha, empa re leka ka matla ho netefatsa hore bafani ba rona ba ditjhelete tsa thuso ba bontsha ho se tshwane ha dibaka ka hara naha ya Afrika Borwa. Sena se kanna sa bolela hore re tlameha ho hana tlhahiso e ntle haeba ho ne ho na le ditlhahiso tse ngata tse ntle tse tswang profinseng e le nngoe bakeng sa ho fa mekgatlo o tswang profinseng e nngoe monyetla, e le hore re netefatse boemedi ba diprofinse.
11. Re ka fana ka dithuso tse lekanyeditsweng feela. Lebaka ke hore metswedi ya rona ya ditjhelete tsa thuso e lekanyeditswe. Hape ke hobane re dumela ho fana ka tshhehiso e fetang tjhelete, mohlala wa rona wa ho fana ka dithuso o sebedisa disebediswa tse ngata bakeng sa EJP e le mekgatlo. Ha re ikemiseditse ho tshhehisa mekgatlo, re batla ho etsa bonnete ba hore re ka phethahatsa boitlamo boo ka nepo. Sena se bolela hore re ke ke ra otlolla sehlopha sa rona se senyenyane sa basebetsi haholo, mme re hloka ho ela hloko palo ya dithuso tseo re di etsang.

Ho laola kgohlano ya ditabatabelo

Ho bohlokoa hore EJP e sebetse ka botshepehi. Re ikemiseditse ho qoba dikghohlano leha e le dife tsa ditabatabelo moo re ka kgonang, le ho sebetse ka thata ho fokotsa le ho laola ka boikarabelo dikghohlano leha e le dife tse ka bang teng moo di ke keng tsa qojwa. Bo bong ba maemo ao kgohlano ya ditabatabelo e ka hlahang ho ona ke haeba mekgatlo o romellang tlhahiso ho EJP o na le kamano e haufi le setho sa GC kapa setho sa basebetsi ba EJP.

Pele ho thehwa GC, re ile ra ngangisana hore na re tla hloka ho thibela mekgatlo ofe kapa ofe oo setho sa GC e leng setho sa wona hore o se ke wa kgona ho fana ka tlhahiso. Leha ho le jwalo, re ile ra dumela hore sena se ne se tla ba se senyang haholo, hore ke ba fokolang haholo ba sebetsang sechabeng ba neng ba tla batla ho lula ho GC haeba e ne e tla ka theko eo bakeng sa sechaba sa bona kapa mekgatlo. Re ne re sa batle ho sekisetsa ho ba le baitseki maamong a matla a nnete a ho etsa diqeto ho EJP. Ho ba mekgatlo o etelletswe pele ke baetseki ke motheo wa seo re leng sona, ke ka hona re amohetseng mohlala ona wa ho fana ka dithuso ka ho nka karolo.

Ka lebaka lena, mekgatlo ofe kapa ofe o lokolohile ho etsa kopo ya thuso, ho sa tsotelehe ho nka karolo ha e mong wa ditho tsa ona ho GC. Le ha ho le jwalo, setho seo sa GC se tlameha ho ikhula dipuisanong tsohle tsa GC mabapi le kopo eo e ikgethang. Re a hlokomela hore mekgatlo ona ha o fedise kgohlano e ka bang teng ya ditabatabelo, kaha mekgatlo wa mokopi o amehang o ntse o ka ba le temohisiso ya ho etsa diqeto ke GC ka kakaretso, ka hona ke monyetla ho feta bakopi ba bang. Ho lwantsha sena, re ikemiselitse ho tsamaisa ditshebetso tsa kopo tse fumanehang le tse hlakileng. Sena ke karolo ya hore na ke hobane'ng ha re bulehile mabapi le ditekanyetso tsa ho etsa diqeto tse sebediswang ke GC, le hore na ke hobane'ng ha Moralo ona wa Ditjhelete tsa Thuso o fumaneha phatlalatsa.

Boemo boo re lekang ho bo qoba ke moo motho ya nang le matla a ho susumetsa tshebetso ya rona ya ho etsa diqeto (joalo ka GC kapa setho sa basebetsi) a sebedisang matla ao hampe ka ho leka ho susumetsa qeto ebang ke molemong kapa khahlanong le mokopi ya itseng, ka lebaka la kamano e seng e ntse e le teng le motho

eo/mokhatlo, eo e sa amaneng ka letho le tlhahiso e rometsweng ho EJJ. Hase feela maemo a jwalo ao HA E LE HANTLE a etsahalang ao re batlang ho a qoba. Re boetse re batla ho qoba hore motho leha e le ofe ya etsang kopo a tshwenyeha le ka taba ya hore HO KA ETSAHALA. Ke habohlokoa haholo ho rona ho EJJ hore mekgwa ya rona e se ke ya ba e hlohang leeme feela, empa e nkwe e le e hlohang leeme.

Ka lebaka leo, EJJ e kentse tshebetsong mehato e matla haholo ho laola dikgohlano tsa ditabatabelo. Tsena di kenyeletsa:

1. Botšephehi ke e nngoe ya dintlha tse elwang hloko ha **ho hirwa** GC le basebetsi.
2. GC ke **sehlopha**, ho bolelang hore diqeto di etswa ke sehlopha mme tshusumetso e ke ke ya tsepamisa maikutlo ho motho a le mong kapa ba babeli. Ka mekgwa o tshwanang, tshebetso ya ho hlahloba e etswa ke sehlopha sa basebetsi ba EJJ ho fapana le motho a le mong feela.
3. Boitshwari ba GC bo laolwa ke Melao ya Referense le Moralo ona wa Ditjhelete tsa Thuso, mme GC e **ikarabella** ho Boto. Boitshwari ba basebetsi bo laolwa ke dikonteraka tsa bona tsa mosebetsi hammoho le moralo o akaretsang wa leano la EJJ.
4. Re **hlakile** mabapi le ho sebetsana le dikgohlano tsa ditabatabelo – jwaloka ho bolela ditokomaneng tsa sechaba tse kang ena.
5. Ho na le tsamaiso ya mekgahlelo e meraro **ya phatlalatso ya dikgohlano** e teng:
  - 5.1 Ho hloka hore bakopi bohle ba bolele kgohlano efe kapa efe e ka bang teng ya ditabatabelo le GC kapa ditho tsa basebetsi ditlhalisong tsa bona.
  - 5.2 Ditho tsohle tsa GC le basebetsi ba tlameha ho phatlalatsa dikgohlano leha e le dife tse ka bang teng tsa ditabatabelo le bakopi ka ho ngola pele ho etswa ditlhalobong le dipuisano.
  - 5.3 Ho phaella moo, moo mekgatlo e leng mekgopi ya iphetang, basebetsi ba EJJ ba hlahloba hore na dikgohlano leha e le dife tse ka bang teng di boletse selemong se fetileng mme ba kenya sena tokomaneng ya polelo ya dikgohlano e sebedisitsweng ke GC ha ba buisana ka ditaba tsa dikgohlano tsa ditabatabelo.
6. Moo kgohlano e ka bang teng e phatlalalitsweng ke, kapa mabapi le, setho sa basebetsi, Motsamaisi e Moholo o etsa qeto ya hore na mofuta wa kamano e hlahisang polelo o tebile ka ho lekaneng ho hloka hore setho sa basebetsi se amehang se ikhule dikarolong tse amehang tsa tshebetso ya ho hlahloba.
7. Moo ho nang le kgohlano e ka bang teng e boletsweng ke, kapa mabapi le GC, GC (ntle le setho se ka bang le kgohlano) e etsa qeto ka kgohlano e nngwe le e nngwe e ka bang teng ya ditabatabelo mme e etsa qeto e sa hloka ya hore na setho sa GC se amehang se lokela ho ikhula boemong boo. Ditho tsohle tsa GC tse utlwang eka di hanyetsane le tse ding kaofela tsa GC di kopuwa ho ikhula dipuisanong mabapi le (di)tlhahiso eo ba hanyetsanang le yona.
8. Ho ikhula ho iketsahalla ha setho sa GC se lwantsanang e le mosebeletsi, setho, kapa setho sa boto ya mekgatlo o etsang kopo, ke hore ha ho na boikgethelo maemong ana mme ha ho hloka hore karolo e setseng ya GC e etse qeto ya hore na setho sa GC se lwantsanang se lokela ho ikhula ka boyona – kgohlano e hloka mme ba tlameha ho ikhula ka bobona.
9. Ditho tsa GC di boetse di fuoa monyetla oa ho ikhula ka boithatelo – ka hona ho kenya tshebetsong mekgoa wa ‘phoso ka lehlakoreng la tlhokomediso’ le ho tlosa tlhoko ya hore ba bang kaofela ba GC ba etse qeto ya hore na ho ikhula ho a hloka hore ketsahalong eo.
10. Ho bolokwa ditlaleho tsa dipatlalatso tsohle tsa dikgohlano le qeto e hloka ho tsona ya hore na ho ne ho hloka hore ho ikhula ketsahalong ka nngoe.

Re ananela hore mekgatlong e fapaneng ya baitseki mekgatlo e fapaneng e sebetsa hammoho maemong a fapaneng ka dinako tsohle. Sena ha se bothata. Ha e le hantle, mofuta ona wa tshebedisano mmoho le bonngwe

o lokela ho kothalletswa le ho ketekwa! Re hloka feela ho netefatsa hore mekgwa ya rona ya ho etsa diqeto e nepahetse. Kahoo re hloka hore ditho tsa GC di phatlalatse kgohlano e ka bang teng maamong a latelang:

- Ba sebeletsa, kapa ke setho sa mokhatlo wa mokopi;
- Ke ditho tsa boto ya mokgatlo o etsang kopo;
- Ke karolo ya mokgatlo o kopanetsweng kapa mokgatlong o le mong le mokgatlo wa bakopi, haholoholo haeba ba kopana kamehla kapa ba tshwara diketsahalo le dithupelo hammoho; kapa
- Ho seng jwalo ba na le kamano e haufi ya botho kapa ya mosebetsi le mokgatlo o etsang kopo.

Ho tseba feela mokgatlo, ho ba teng sebokeng le oona, kapa ho tshwara ketsahalo e le nngoe le oona ha ho fane ka lebaka la phatlalatso ya khohlano.

Hape ke habohlokoa ho hlokomela hore ho ba teng feela ha kamano ha ho bolele hore ho na le khohlano ya sebele ya ditabatabelo. Ka mantswe a mang, phatlalatso ya kgohlano e ka bang teng e hlokahala feela haeba kamano pakeng tsa mokopi le setho sa GC e hokahane hoo setho sa GC se ke keng sa kgona ho sebetsa ka boikemelo, kapa moo ho ka bang le maikutlo a utlwahalang a leeme.

Kakaretso ya Moralo wa Ditjhelete tsa Thuso

EJF e ikemiseditse ho nahanisisa kgafetsa ka mesebetsi ya rona le mekgwa ya rona ya ho sebetsa. Moralo ona wa Ditjhelete tsa Thuso ke tokomane e phelang e tla hlahlojwa kgafetsa ke Boto, bonyane dilemo tse ding le tse ding tse pedi, mmoho le Leano la EJF, le Tlhokomelo, Tekolo le Moralo wa ho Ithuta.

La ho qetela e ntlafaditswe ka February 2024